

Orgován Kinga

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR (1863–1920) KÖNYVILLUSZTRÁCIÓI ÉS KÖNYVDÍSZEI¹

Körösfői-Kriesch Aladár munkásságának kisebb részét képezik könyvdíszei és könyvillusztrációi. Készített illusztrációkat verseskötet, regény, mesekönyvek és egyéb kiadványok számára, tervezett címlapokat folyóiratoknak és tudományos könyveknek, valamint ismeretesek ex-librisei is. E munkái Budapesten jelentek meg.

Koronghi Lippich Elek *Költeményeinek* illusztrációi (1903, Pallas Kiadó, Nagy Sándorral) a modern magyar könyvművészetben először állnak formai egységben a könyvvel és tartalmával. Körösfőinek a *Phaon szerelméhez* készült illusztrációi görög vázák és gemmák történeti motívumaiból épülnek fel (az egyes motívumok beazonosíthatók Owen Jones *Ornamentika* című műve alapján), ismétlődve: szalagdísz (meander), stilizált akantuszlevelek variációi (pl. anthémion), kettős hullámvonal, pálmalevelek és lótusz bimbók. A díszítőelemek és a figurális kompozíciók is síkkompozíciók, dekoratív egységet alkotnak a szövegtükörrel, illetve a szemközti oldallal is. A Phaon szerelméhez készült illusztrációkon a görög díszítőelemek mellett a barbár, óceániai népek tárgyain fellelhető alakzatokat is alkalmazta. Így a lapok keretdíszsein megjelenő kereszt- és rovátkolt mintázat a Hawaii-szigetéről és a Tonga-szigetről származó szőttesek és egyéb használati tárgyak díszítésével mutat hasonlóságot. Az *Énekek* versciklust bevezető szecessziós oldal kialakítása teljesen újszerű: a téglalap alakú mezőbe foglalt növények és a cím betűi szinte egybeolvadnak. Körösfői ehhez a versciklushoz egészen más stílusú, oldottabb, finomabb tónusú illusztrációkat készített. A széldíszek ornamensei stilizált népi motívumokból épülnek fel.

1904-ben jelent meg a *Ruskinról, s az angol praeraffaelitákról* c. könyve (Franklin Társulat Nyomdája). Körösfői nemcsak a könyv szerzője, de ő készítette a borítót, az előzéklapokat és az egyes fejezetek címlapját is. A könyv kialakítása megfelel a műben is ismertetett morrisi elveknek, az egyes oldalakon pedig a Kelmscott Press kiadványainak felépítése érvényesül (piros fejezetcímek a margón, betűtípus, iniciálék, piros keretezések).

¹ MA-s szemináriumi dolgozat, ELTE BTK Művészettörténeti Intézet. Témavezető tanár: Dr. Keserü Katalin.

A *Művészet* című folyóirat 1905-ös számában Körösfőinek az egyes hónapokhoz készült fejléceit tették közzé. A fejlécek alatt (Január kivételével) bibliai idézetek olvashatók. A fejlécek figuratívak: hol az egyes hónapok tevékenységeihez (pl. Június), szimbolikus jelentéseihez (pl. Május), hol pedig az egyházi liturgikus év eseményeihez (pl. December) kapcsolódnak. Az utolsó, December hónaphoz készült fejléc alatt az „Én vagyok az út, az igazság és az élet!” - idézet olvasható, amely kapcsolódik Körösfői 1903-ban készült *Ego sum Via, Veritas et Vita* című képéhez.

Körösfői készítette Malonyay Dezső *A magyar nép művészete* első kötetének a címlapját és előzéklapját (1907, Franklin Társulat Nyomdája). A szecessziós növényi ornamensekből, indákból kialakított, szimmetrikus címlap középpontjában egyik festménye: a kalotaszegi népviseletű nőt ábrázoló képe látható. A címlap és a szimmetrikus felépítésű előzéklap szecessziós, stilizált népi motívumokból épül fel. A könyvhöz készült festmények, rajzok és fotók a kalotaszegi népművészet viseletét, tárgyi és építészeti emlékeit illusztrálják, illetve népi életképeket jelenítenek meg, tehát főként dokumentatív jellegűek.

Körösfői ex librisein is az angol könyvművészet hatása érvényesül. A Kriesch Margit és saját maga számára készített ex librisek függőleges formátumúak, alul elhelyezett felirattal, szegélydísszel (bordűr), a vonal uralmával és szimbolikus jelentéssel.

Összegzésképpen megállapítható, hogy Körösfői-Kriesch Aladár könyvillusztrációi és könyvdíszei a William Morris által vallott, egységes és harmonikus kialakítású könyvoldal célját valósították meg. A *Ruskinról s az angol praeraffaelitákról* című könyvének kialakítása a Kelmscott Press által kiadott, kódexszerű könyvek egyszerű felépítését veszi mintául (piros fejezetcímek a margón, betűtípus, iniciálék, piros keretezések). Ugyanezek érvényesülnek az *Énekek* című versciklushoz készült könyvoldalaknál is, azzal a különbséggel, hogy a lapszegélyek stilizáló magyar népművészeti ornamensekből épülnek fel. Az illusztrációk motívumai gyakran visszatérnek a folyóiratokban, könyvekben megjelent fejléceken, ex libriseken (pl. a rovátkolt keretezés). Az ornamensek pedig Körösfői más műfajú művein is feltűnnek. Ilyen visszatérő motívumok például az *Énekek*-versciklus lapszegélyein megjelenő, geometrizáló népművészeti növényi ornamensek (tulipánszerű virágmotívumok), amelyek Körösfői a *Szarvasok* című szőnyegén (1907) is megjelennek.

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR ILLUSZTRÁCIÓI

Verseskötet:

Koronghi Lippich Elek költeményei, 1880–1902, Budapest, Pallas Kiadó, 1903. (Nagy Sándorral)

Regény:

TOLNAI Lajos: *Báróné ténsasszony*, Budapest, 1905.

Mesekönyv:

ÁBRAHÁM Ernő: *A hollók fája és egyéb mesék*, Budapest, 1917. (Nagy Sándorral)

Tudományos kiadványok:

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár: *Ruskinról, s az angol praeraffaelitákról*, Budapest, Franklin Társulat Nyomdája, 1904.

MALONYAY Dezső: *A magyar nép művészete*, I. kötet, Budapest, Franklin Társulat Nyomdája, 1907.

Húsvét, a céhbeliek első könyve, Budapest, 1914.

Folyóiratok:

Művészet, szerk. LYKA Károly, Budapest, 1903, II. évf., 289.

Művészet, Budapest, 1904, III. évf., 73., 86.

Művészet, Budapest, 1905, IV. évf., 1–22.1.

Magyar Iparművészet, szerk. FITTLER Kamill, GYÖRGYI Kálmán, Budapest, 1909, XII. évf., I. melléklet.